

Binnen de vaste commissie voor Onderwijs, Cultuur en Wetenschap hebben enkele fracties de behoefte om vragen en opmerkingen voor te leggen over de brief van de Staatssecretaris van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap d.d. 13 december 2013 inzake het Besluit experiment flexibele en virtuele onderwijstijd (Kamerstuk 31 293, nr. 192).

De voorzitter van de commissie,
Wolbert

Adjunct-griffier van de commissie,
Klapwijk

INHOUDSOPGAVE		blz.
I	Vragen en opmerkingen uit de fracties	2
.	1. Algemeen	2
.	2. Achtergrond en aanleiding	3
.	3. Inleiding	4
.	4. Alternatieven	5
.	5. Ervaringen	5
.	6. Wettelijke uitwerking	6
.	7. Uitvoering en handhaafbaarheid	6
.	8. Financiële gevolgen	6
.	9. Artikelsgewijs	6
II	Reactie van de Staatssecretaris	7

I Vragen en opmerkingen uit de fracties

1. Algemeen

De leden van de VVD-fractie hebben kennisgenomen van het voorliggende besluit. Het doel van dit experiment is inzicht krijgen in de effecten van virtuele en flexibele onderwijstijden op de onderwijskwaliteit en de tevredenheid van ouders en leerlingen. Deze leden vinden het positief dat er op deze manier meer ruimte wordt gegeven om als onderwijs tegemoet te komen aan vragen en behoeften uit de samenleving op het gebied van onderwijs en tevens werk te maken van gepersonaliseerde leerlijnen in het basisonderwijs. De leden hebben nog wel enkele vragen aan de Staatssecretaris.

De leden van de PvdA-fractie hebben met interesse kennisgenomen van het voorliggende besluit. Meerdere keren hebben deze leden aangegeven dat volgens hen de huidige onderwijstijd binnen het primair onderwijs niet meer voldoet. Het is van belang om de onderwijstijd te vernieuwen, zodat het voldoet aan de leerbehoeften van leerlingen en aan de omstandigheden van werkende ouders die zorg en arbeid combineren. Deze leden kijken daarom reikhalzend uit naar de resultaten van het voorgestelde experiment. Daarnaast hebben zij een aantal vragen.

De leden van de SP-fractie staan kritisch tegenover de proef met het afwijken van de artikelen 8 en 15 van de WPO¹ met betrekking tot de centraal vastgestelde vakanties, de inrichting van schoolweek en het geven van onderwijs. De leden zien risico's in de richting van deze afwijking, ook al is die in deze proef nog beperkt.

De leden van de CDA-fractie hebben met interesse kennisgenomen van het onderhavige besluit. In het algemeen zijn deze leden voorstander van experimenten ten aanzien van flexibele schooltijden. Het onderwijs moet meer ruimte krijgen om maatwerk te kunnen leveren dat past bij de wens van de school en ouders. Deze leden vinden de ontwikkeling naar meer scholen met gepersonaliseerde leerlijnen een goede ontwikkeling, die past binnen de huidige tijd. Zij zijn verheugd dat de eerste resultaten van het Experiment Flexibilisering Onderwijstijd positief zijn.

De leden van de D66-fractie hebben met interesse kennisgenomen van de het voorliggende besluit. Zij hebben hierover nog enkele vragen en opmerkingen.

¹ WPO: wet op het primair onderwijs

De leden van de SGP-fractie hebben kennisgenomen van het voorgenomen besluit. Zij kunnen zich veel voorstellen bij experimenten inzake onderwijstijd. Voor zover dat echter betekent dat in die experimenten het onderwijs deels niet meer door bekwaam onderwijspersoneel hoeft te worden gegeven, vinden zij het merkwaardig dat dit bedoeld zou zijn om de kwaliteit van het onderwijs te verbeteren.

2. Achtergrond en aanleiding

De leden van de PvdA-fractie lezen in de nota van toelichting dat ouders en leerlingen straks in overleg met de school de onderwijstijd gaan bepalen. Hoe wordt deze betrokkenheid van ouders en in het bijzonder van leerlingen geregeld? Hoe wordt straks tussen de verschillende en uiteenlopende meningen van ouders gekozen voor een onderwijstijd, zo vragen zij. Eén van de aanleidingen voor dit experiment wordt gevormd door de omstandigheden van werkende ouders. Wat dient een school te doen bij onenigheden ten aanzien van onderwijstijd, tussen bijvoorbeeld werkende en niet-werkende ouders? Hoe komt de focus van dit experiment te liggen bij het ontlasten van werkende ouders, zo willen deze leden weten.

De leden van de SP-fractie maken zich zorgen over de indeling van curricula en de inrichting van lessen, wanneer deze (deels) ondergeschikt gemaakt gaan worden aan een overleg tussen ouders, leerlingen en scholen.

De leden vragen of de Staatssecretaris deze zorgen eveneens heeft en/of hoe hij deze mogelijke problemen tegemoet wil treden.

De leden van de CDA-fractie staan positief tegenover een experiment om 10% van de onderwijstijd virtueel vorm te gaan geven. Deze leden zijn van mening dat dit een logische stap is door de ontwikkeling van de digitalisering. Zij hebben de afgelopen jaren meermalen aandacht gevraagd voor de mogelijkheden om digitalisering op een vernieuwende wijze in te zetten voor het onderwijs mede gezien de ontwikkelingen ten aanzien van gepersonaliseerde leerlijnen.

De genoemde leden vragen aandacht voor het volgende. De afgelopen jaren is vele malen gebleken dat de ruimte die er is voor scholen om een beroep te doen op artikel 176k WPO beperkt is. Dit beroep is verbonden aan allerlei voorwaarden. Dat is op zich logisch, maar komen deze strakke voorwaarden niet in conflict met de behoefte om meer maatwerk te kunnen leveren, door te experimenteren? Staat dit niet haaks op de regels rondom dit wetsartikel, omdat experimenten nu eenmaal moeilijk te standaardiseren zijn? Gaarne ontvangen deze leden een nadere toelichting waarom 176k WPO niet gebruikt mag worden voor experimenten ten behoeve van een enkele school, zonder dat er meer scholen van profiteren. Zou het niet mogelijk moeten zijn de scholen die voorlopen op de rest ook meer te faciliteren in hun wens om maatwerk te leveren, zo vragen zij.

De leden van de SGP-fractie constateren dat voor het voorgenomen besluit de behoeften van werkende ouders leidend waren. Zij constateren dat deze belangen echter geen onderdeel uitmaken van de doelen waarop de wettelijke experimenteerbepaling ziet. Zij vragen waarom de onderbouwing van de voorstellen niet primair op de bevordering van de onderwijsbelangen gericht is. Eveneens vragen zij waarom de belangen van werkende ouders ook in dit besluit als prominent onderdeel opgevoerd worden, terwijl daarvoor reeds het eerdere experiment flexibilisering onderwijstijd voorhanden is.

3. Inleiding

De leden van de VVD-fractie merken op dat er momenteel al een experiment loopt met flexibele schooltijden, waarbij scholen mogen afwijken van vastgestelde vakanties en de vijf lesdagen. De eerste ervaringen zijn positief, zo blijkt ook uit de voortgangsrapportages. Zowel ouders als leraren geven aan blij te zijn met de flexibiliteit en de ruimte die zij daardoor hebben gekregen. Dit experiment loopt af op 1 augustus 2014. Deze leden vragen waarom er is gekozen voor het inrichten van een nieuw experiment. Kan op basis van de ervaringen met het huidige experiment de wetgeving niet al worden aangepast? Welke criteria worden gebruikt voor de monitoring van het bestaande experiment? In hoeverre verschilt de monitoring van het nieuwe experiment ten opzichte van het bestaande, zo vragen de genoemde leden. Als het huidige experiment positief wordt geëvalueerd, worden de regels dan voor alle scholen versoepeld, of wacht de Staatssecretaris dan eerst nog de evaluatie van dit nieuwe experiment af? In hoeverre kunnen deelnemende scholen aan het bestaande experiment, hun experimenteerstatus verlengd krijgen? Of moeten deze scholen opnieuw een aanvraag indienen voor deelname aan het nieuwe experiment? Het zou volgens deze leden zonde zijn als we door het inrichten van een nieuw experiment, met een evaluatieperiode van drie jaar, onnodige vertraging op zouden lopen. De genoemde leden zijn namelijk voorstander van flexibele omgang met onderwijstijden zodat er meer rekening wordt gehouden met de behoeften van ouders en leerlingen.

De leden van de SP-fractie vragen hoe de Staatssecretaris denkt over de invloed op de werkdruk van leraren en schoolleiders wanneer zij het onderwijsaanbod moeten gaan afstemmen op gepersonaliseerde leerlijnen.

De genoemde leden vragen of de Staatssecretaris kan aangeven waarop hij de stelling baseert dat de onderwijstijd als knellend wordt ervaren.

De leden van de D66-fractie vinden het positief dat nu stappen worden genomen om strikte normen met betrekking tot de onderwijstijd aan te passen, waardoor meer maatwerk kan worden geboden aan leerlingen. Bovendien sluit het flexibeler inrichten van de onderwijstijd, waarbij ook rekening wordt gehouden met virtuele onderwijstijd, beter aan bij de ontwikkelingen van deze tijd. Wat deze leden betreft, mogen de stappen echter nog wel wat ambitieuzer zijn. Natuurlijk mag onderwijskwaliteit niet lijden onder aanpassingen van de onderwijstijd, maar voornoemde leden verwachten juist een positief effect, omdat het mogelijkheden biedt aan scholen om veel gericht de onderwijstijd in te zetten in dienst van de onderwijskwaliteit. Daarnaast is het aan scholen zelf om al dan niet gebruik te maken van de mogelijkheden, waarbij deze leden erop vertrouwen dat onderwijskwaliteit voor scholen bij deze keuze voorop staat. Deze leden wijzen op de zeer positieve beoordeling van ouders en leraren in de eerste monitoringsrapportages; als de onderwijskwaliteit eronder zou lijden zouden de oordelen ook minder positief zijn, zo menen deze leden. Welke effecten verwacht de Staatssecretaris waardoor hij het direct sectorbreed beschikbaar maken van de mogelijkheden niet opportuun acht? Kan de Staatssecretaris daarnaast aangeven waarom hij het experiment beperkt tot 15 basisscholen, en niet bijvoorbeeld 20 of meer? Is er een mogelijkheid om het aantal uit te breiden wanneer er veel kansrijke aanvragen worden gedaan, zo vragen deze leden.

De genoemde leden vragen waarom het experiment alleen gericht is op het primair onderwijs. Ook in het voortgezet onderwijs is grote behoefte aan een flexibeler inrichten van de onderwijstijd, waarbij ook ruimte kan worden geboden voor virtuele lessen. Kan de Staatssecretaris de keuze motiveren om dit experiment niet voor het voortgezet onderwijs

beschikbaar te maken? Deze leden noemen het voorbeeld van een school die leerlingen de mogelijkheid biedt om vrije dagen op te nemen wanneer zij bij zijn met de lesstof, binnen de kaders van de onderwijstijd en aan een maximum gebonden. Kan de Staatssecretaris hierop reageren, zo vragen zij.

Tot slot vragen deze leden welke knelpunten nog bestaan met betrekking tot de flexibele invulling van de onderwijstijd waar het gaat om cao-afspraken. Bij de eerste monitoringsrapportage² werd aangegeven dat hier nog belangrijke knelpunten lagen. Hoe zijn of worden deze knelpunten aangepakt? Is de Staatssecretaris in overleg met de sociale partners om de knelpunten in de cao bij de modernisering van ons onderwijs op te lossen, zo vragen deze leden.

De leden van de SGP-fractie hebben met enige verwondering kennisgenomen van de bewering dat de huidige wetgeving geen mogelijkheden zou bieden voor flexibele leerarrangementen waarbij het klassikale model wordt losgelaten. Graag ontvangen zij hierbij nadere onderbouwing. Scholen hanteren immers op grote schaal allerlei werkvormen en arrangementen waarbij zelfstandig of groepsgewijs en niet klassikaal wordt geleerd. Naar hun mening laat de huidige wetgeving die flexibiliteit wel degelijk toe, maar is het fundamentele onderscheid of het onderwijs onder verantwoordelijkheid van bekwaam personeel valt. Graag zien zij verheldering op dit punt.

4. Alternatieven

De leden van de SGP-fractie constateren dat de experimenten die ten aanzien van onderwijstijd uitgevoerd of voorgesteld worden, zich begeven binnen de wettelijke kaders voor het totaal aantal uren onderwijstijd in de basisschool. Zij vragen waarom de Staatssecretaris niet besloten heeft om mogelijkheden te bieden voor experimenten waarbij het aantal uren per jaar beperkt wordt, mede gezien het feit dat de onderwijstijd in Nederland ten opzichte van andere landen hoog lijkt. Waarom worden de experimenten met flexibele en virtuele leertijd gesitueerd binnen de totale onderwijstijd in plaats van als aanvulling op een verlaagde totale onderwijstijd, zo vragen zij.

5. Ervaringen

De leden van de PvdA-fractie zijn van mening dat de kwaliteit van onderwijs altijd voorop dient te staan. De nieuwe alternatieven voor onderwijstijd zouden de kwaliteit van het onderwijs niet mogen ondermijnen. De kwaliteit is vaak af te lezen aan de ontwikkeling van leerlingen. In de nota van toelichting wordt de ontwikkeling van leerlingen onvoldoende betrokken. De leden vinden dat het criterium «pedagogisch verantwoord onderwijs voor leerlingen» meegenomen dient te worden bij het beoordelen van de resultaten van dit experiment. Gaat de regering dit criterium meenemen bij de beoordeling van de resultaten? Zo nee, waarom niet? Hoe wordt er binnen dit experiment rekening gehouden met wat pedagogisch verantwoord is voor leerlingen, zo vragen zij.

De leden van deze fractie lezen dat ouders erg tevreden zouden zijn met het experiment, maar over de leerling wordt niet gesproken. Hoe tevreden zijn de leerlingen? Hoe wordt straks de tevredenheid van leerlingen gemeten, zo informeren deze leden.

De leden van de SP-fractie zijn bezorgd over de mogelijke invoering van individuele lestijden, omdat dit ertoe zou kunnen leiden dat leerlingen nog maar een beperkte tijd op school zouden zijn. Ook baart het deze leden

² Kamerstuk 31 289, nr. 135

zorgen dat dit scholen en gemeentes in een lastig parket kan brengen bij het afdwingen van de leerplicht. De leden vragen of de wensen en tijdsindeling van ouders bepalend moet zijn voor onze omgang met de leerplicht.

De genoemde leden beschouwen de aanwezigheid van een bekwame en bevoegde leraar cruciaal voor onderwijs en zien dus weinig in elke vorm van afbreuk van die terecht bijzondere positie.

Deze leden vragen, naar aanleiding van de positieve reacties van scholen over het experiment tot zover, of er een overzicht gegeven kan worden van de onderwijskundige grondslagen van de deelnemende scholen.

De genoemde leden merken op dat er nu al voorlopige resultaten zijn met betrekking tot tevredenheid van betrokkenen. Zij vragen of er ook al resultaten zijn van inspectieonderzoeken naar de kwaliteit van deze scholen.

6. Wettelijke uitwerking

De leden van de CDA-fractie vragen een nadere toelichting op de voorwaarde dat alleen scholen die gebruik willen maken van gepersonaliseerde leerlijnen aan het experiment mee mogen doen. Zijn er niet ook scholen die dit niet hebben, maar desondanks graag zouden experimenteren met virtuele leertijd? Wat is de reden om hen niet toe te laten tot het experiment, zo willen deze leden weten.

7. Uitvoering en handhaafbaarheid

De leden van de SP-fractie zijn bijzonder geïnteresseerd in de vraag hoe leraren volgens de regering moeten controleren of en hoe leerlingen hun onderwijstijd invullen wanneer dit niet in een klassensituatie of een verlengde daarvan gebeurt.

De leden van de CDA-fractie merken op dat de invoering van virtuele onderwijstijd gestoeld zal moeten zijn op wederzijds vertrouwen tussen school en ouders. Kan worden aangegeven hoe de naleving van de virtuele onderwijstijd er in de praktijk uit zal zien? De genoemde leden willen voorkomen dat deze naleving zal leiden tot meer regeldruk bij de scholen.

8. Financiële gevolgen

De leden van de CDA-fractie willen weten wat er gebeurt met leerlingen waarvan de ouders de elektronische informatiedrager niet kunnen betalen. Is daar een voorziening voor binnen de WTOS³, of een andere regeling? De genoemde leden zouden het niet wenselijk vinden als dergelijke experimenten de facto alleen toegankelijk zijn voor draagkrachtige ouders. Graag ontvangen zij hierop een toelichting. Waaruit worden verder de kosten van de scholen voor het experiment betaald, zo vragen zij.

9. Artikelsgewijs

Artikel 1

De leden van de CDA-fractie vragen naar de reden waarom virtuele onderwijstijd alleen ingevuld kan worden als er een leraar bereikbaar is en dus binnen de openingstijden van de school. Bij vragen aan de leraar zou hierin toch ook voorzien kunnen worden door de software? Ook leraren kunnen reageren buiten de schooltijden indien zij dit willen en hun rooster

---

³ WTOS: Wet tegemoetkoming onderwijsbijdrage en schoolkosten

hierop kunnen afstemmen. Gaarne ontvangen deze leden hierop een nadere toelichting.

Artikel 2

De leden van de VVD-fractie lezen dat er bij de inrichting van het experiment is gekozen om maximaal 10% van de lestijd in te vullen via elektronische informatiedragers. Waarom is er voor deze 10% gekozen? Is deze norm geldig voor elk schooljaar of is het een gemiddelde van de totale schoolperiode, zo willen deze leden weten.

De genoemde leden merken op dat de experimenten zijn bedoeld om meer vrije ruimte te creëren binnen bepaalde grenzen. Waarom worden hier de grenzen van 10% als uitgangspunt genomen. Wordt hiermee niet de gegeven ruimte vooraf alsnog dichtgetimmerd met regels, zo vragen deze leden.

De leden van deze fractie vragen hoe de Staatssecretaris aankijkt tegen onderwijsvormen waarbij docenten bijvoorbeeld de dag voor een proefwerk via sociale media spreekuur houden en leerlingen nog hun laatste vragen kunnen stellen. Of vormen waarbij docenten persoonlijke feedback op proefwerken of leerproblemen geven via digitale media, waardoor formatieve evaluatie een-op-een mogelijk is, iets wat in een klaslokaal onder schooltijd niet altijd mogelijk is? Is de Staatssecretaris het met deze leden eens dat ook dit soort werkvormen zeer effectief onderwijs kunnen zijn? Zijn deze onderwijsvormen voldoende mogelijk bij een norm van 10%? Kan er, in plaats van een kwantitatieve norm, niet veel meer een kwalitatieve beschrijving komen welke digitale onderwijsvormen gewenst zijn en welke niet, zo vragen deze leden.

De leden van de CDA-fractie vragen of het doel van beter combineren van werk en privé door ouders juist nog beter is gediend als de leerling ook buiten de schooltijden, in overleg met de school, kan werken.

Artikel 4

De leden van de VVD-fractie lezen dat de medezeggenschapsraad instemmingsrecht heeft als het gaat om de deelname van de school aan dit experiment. Op deze manier hebben docenten en ouders voldoende invloed op dit besluit. In hoeverre heeft de medezeggenschapsraad inspraak bij de opzet van het experiment binnen de kaders die nu voorliggen, zo vragen deze leden. Hoe wordt de tevredenheid van ouders over nieuwe schooltijden gemeten? Momenteel is het zo dat de belangen van ouders en docenten niet altijd parallel lopen in de discussie over andere onderwijstijden. In hoeverre wil de Staatssecretaris op dit punt nog nadere maatregelen nemen, zo willen zij weten.

II Reactie van de Staatssecretaris